

ЗАМАН

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Юрий Коков РФ-ни Президентини СКФО-да полпрединде Советни адамланы эркинликлерине аталган жыйылыуна къатышханды

Тюнене Патигорскда Россей Федерацияны Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликке келечисинде Советни жыйылыуу болганды. Анда социал-экономика жашауну торлу-торло сфераларында инсанларыбызны проблемаларын жалчытууну юсюнден барганды сёз. Ол санда округну субъекттеринде иш хакъ теленмей жыйышдырылган борчу азайтуу, жашау журта ишлеучоле алдагананга болушуу, тозураган юйледе жашаганыны кечорюу жаны бла не мадорла этилгендерине къаралганды.

Юрий Коков РФ-ни Президентини СКФО-да полпрединде Советни жыйылыууна къатышханды

Россейни Президентини округда толу эркинликке келечиси Олег Белаевцев, СКФО-да иш хакъны телуу не халда болганыны юсюнден айта, бу маганалы жумушу регионну хар башчысы да энчи контрольда тутарга керекликни, бу иште улуу келюк этерге арталык да карамазылыгын чертгенди.

Ол округда айлык бла байламлы бор бир кесек азайтылганына, хал доюн тоюлду, деп чертгенди. СКФО-да Рострудуу бла Росстатны шартларна кере, бийик октябрь ай байламлырга хакъ теленмей жыйышдырылган борчу 356,6 миллион сомга жеткенди. Ставрополь край, Дагъистан Республика, Шимал Осетия-Алания ол жаны бла артыкча улуу борлары болганды.

РФ-ни уруну эмда социал къоруулау министр Тришин Лекарев, Уруну эмда иш бла

жалчытуу жаны бла федерал службаны башчысы Иван Шкловец СКФО-га кирген субъектлени барысында да ол жаны бла болууну тура этгенди.

КЪМР-ни Башчысы Юрий Коков жыйылыуда сёвше, иш хакъ теленмей жыйышдырган борчуну кетериуну юсюнден шартланы эсепте алынуу бир системасын къурагга керекликне эс бурганды.

Сёз жашау журта ишлеучоле алдагананга жеткенде, Олег Белаевцев бу иш къырал башчыны контрольда болганын аны буркыларына кере регионланы оючулары къыбын этилген планланы-графиклени алжаусу толтурууну жалчытырга тийиш болгандарын эсертгенди. Президент ол документледе белгиленген ишле къалай тозурулганын юсюнден дайым да билдирип тургга, ахчаларын фатарла ишлетирге

берген адамланы эркинликлери мындан ары сакъланырча эмда аллай бузуклыкка этилмеца мадарла этерге бурганды.

«Жарты ишленген, атылып къалган юйле, адамланы ахчаларын къымып, къачып айланган къорулушчула – ол затла инсанларыбызны ахча юлош къошулуп бардырылган къорулушка ышанмаулыкларын ююлендирди, аланы жашау журтарын игилендикриг умултарын да ююзде, деп, Олег Белаевцев округну субъектленин башчыларын ол проблемаларга эс бургура эмда улуу жууаллык бла къаргга чакъырганды.

Полпред ол жаны бла Дагъистанда, Шимал Осетияда бла Ставрополь крайда иги жаньна торлеунуле болгандарын чертгенди. Аны бла бирге ол толтурууну властын регион органларыны, контроль-надзор

эмда право нызамны сакълануу органланы келечилерини эсперин анданганланы саны эсметца, аллай бузуклыкка къайтарылмазча этерге керек болганына бурганды.

РФ-ни Президентини тозураган юйледе жашаганыны тынгылы журтлагга кечорюу жаны бла узаклары бла буркылары къалай толтурулганын юсюнден айта, Олег Белаевцев Ингуштияны Чеченни бла Къарачай-Черкесни махтаганды. Аланы оючулары гражданданы ол проблемалары тамаллау жууалы кезден къаргандыла, битеу онганы анга бурганды. Ол а хайыр бергенди. Анга биюлюкде адамларны ыразы болуп жазгандары шагъатды.

РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечисини аппаратыны пресс-службасыны материалларына кере.

Оноу

Къолайсызлагга болушукъга - энтта да 100 миллион сом

Къырал социал болушукъга тийишли болганыны саны ёсгени бла байламлы РФ-ни Правительствоуну Председатели Д.А. Медведевни буйругуу бла Къабарты-Малкъарга сакъат сабийлеке дарманла, медицина керекле, энчи багъынуу аш-азыкъ алырга деп беллонген субсидияланы ёлчмине 100 миллион сомдан артыкъ къошулады (1094024 минг сом). КЪМР-ни Уруну, иш бла жалчытуу эмда социал

къоруулау министрствосу билдиргенге кере, биюлюкде республикада социал болушукъ алганыны саны 120 мингден атлаганды. www.government.ru

А.Г.Емузову «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла сауғалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Республиканы социал-экономика айнууна Гүзеровичи «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла жарыкты ишлегени ючюн ЕМУЗОВ Анатолий

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Нальчик шахар, 2017 жыл 24 октябрь, №137-УТ

Ю.КОКОВ

Емузов Анатолий Гүзерович 1937 жылда 26 октябрьде КЪМАССР-ни Терк районуу Плавновское элинде тууганды.

1961 жылда КЪМКЪУ-ну ингил тилден белмон болганды. 1961-1963 жылда ингил тили кафедрасында студентлени окуганды. Аскерден къайтхандан сора Таш къыраллы тилдени аскер институтунда аскер тилманчланы бийик билим берген курслары башлаганды.

1970-1978 жылда Таш къыралада ата журтларыбыз бла культура байламлыкка журиуну жаны бла совет комитетни Къабарты-Малкъарда биюлюкде жууалы секретары, 1976-1980 жылда Индияда Совет культура арден директору, 1980-1982 жылда «Родина» совет биритиуну Къабарты-Малкъарда биюлюкде жууалы секретары да болганды. 1987-1992 жылда республикада

када Усталаны усталыкларын кетериуну институту директору. Усталыкны кетериуну институту ректору эди.

1992-1997 жылда – КЪМР-ни тыш байламлыкка жаны бла министр, Египетде РФ-ни посольствосуну кенешчиси, 1997-1999 жылда РФ-ни Президентини КЪМР-ни дайым келечиси, 1999-2002 жылда Республика Республикада Россейни посольствосуну кенешчиси болуп ишлегенди. 2002-2010 жылда – профессор. Къабарты-Малкъар Эл молк академияны тыш къыраллы тилдени кафедрасына башчылык этгенди. 2006 жылда Алимлени Къабарты-Малкъар союзуну председателине айырылганды. 2010 жылда атылганды бери КЪМР-ни Т.Мальбаков атылы Къырал миллет библиотекасына башчылык этеди. КЪМР-ни Парламентини баш

Правительствоуну, РФ-ни Тыш къырала бла ишени министрствосуну сыйлы грамоталары, КЪМР-ни Сыйлы грамотасы бла сауғаланганды. КЪМР-ни ишмуларыны сыйлы къулукучууду, Филология имуланы доктору.

А.Д.Кануникоуну «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла сауғалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Миллетле аралы бирге ишлеуну айнытууга эмда халкыны араларында шухулюккуну кечорюу кыйын салганы, жамауат ишлери къатышаны ючюн КАНУНИКОВ Анатолий

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Нальчик шахар, 2017 жыл 24 октябрь, №138-УТ

Ю.КОКОВ

Кануников Анатолий Данилович 1937 жылда 13 октябрьде КЪМАССР-ни Терк шахарында тууганды.

Уруну жолун 1954 жылда Терк районуу культура биюлюкде киномеханикни болушукъчусу болуп башлаганды. Аскерден къайтхандан сора Терк эл молк техникумга киргенди. ВЛКСМ-ни Прокладна райкомуну инструктор болуп жиберилгенди. Октуруу болгандан сора, ВЛКСМ-ни Къабарты-Малкъар обкомуну Майскийде эл молк управлениасыны инструктору болуп ишлегенди. ВЛКСМ-ни Багсан райкомуну экинчи секретарына айырылганды.

1963-1967 жылда къуамлы кой къараллы районланы «Куржун жин» совхозда парторганизацияны башчылык этгенди. Ызы бла эл келеди. КЪМР-ни Жамауат палатасыны профсоюзуну Къабарты-

Малкъар обкомуну секретарына сайланганды. 1969 жылда КЪМКЪУ-ну бошاپ, адетенки усталыкъ алганды.

Андан аны КПСС-ни обкомуну пропаганда биюлюкде инспекторна саладыла. Анда ол 1971 жылгача ишлегенди. КПСС-ни АК-сында Бийик партия школну башлаганды. 1975-1979 жылда КЪМР-де МБД-ны политика-юриспруденцияны башчылыгына болуп турганды. Арта СССР-ни МБД-сыны оючуларыны усталыкларын кетериуну жаны бла Нальчидеги школну таматасына сайланганды.

2000 жылда пенсияга чыкканды. Кёп жылкы орус рынкы бла культураны «Вече» биритиуне таматалык этип келеди. КЪМР-ни Жамауат палатасыны жамауат контроль, жамауат

экспертиз эмда право нызамны ишлери жаны бла комиссияны председателини орунбасарды. Халкыны шухулюкларыны ордени эмда омир майдал бла сауғаланганды. СССР-ни МБД-сыны сыйлы къулукучууду.

ТЮБЕШИУ

Халкыны бла экономика объектлени къоркъуусулукларын жалчытууну жангы амаллары юсюнден сёлешгенди

Тюнене Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Коков Правительствоуну юйюнде Росгидрометни оючуусу Максим Яковенко бла тюбешгенди. Ала буз уруудан, квар тошуудан, ырхыдан сакъланууну мадарларын сюзгенди.

Белгилисича, бийик август-сентябрь айлада Къабарты-Малкъарда улуу ырхы келип, адамла ялгенди, бир нечча районга иги кесек заран тошгенди. Ол себеден битеуроссей илму конференцияны Нальчикде Бийик туу геофизика институтда бардырылганы бошдан тоюлду. Ол тюнене ачылганды, анда

табийгыат эмда хауа болумладан къоруланууну амаллары сюзюлюкде.

Тюбешууну кезиуде Максим Яковенко Юрий Коковха халкыны бла экономика объектлени къоркъуусулукларын жалчытуу жаны бла арт заманада табылган технологияла бла шагъери этгенди. Андан сора да, республиканы власть органларыны бла Росгидрометни араларында къудуретде бола турган торлеунуле тинтип, билим турдук комплекс системаны къурау жаны бла бирге ишлеулерини юсюнден да сёлешчингенди.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствоуну пресс-службасы

ПАРЛАМЕНТ

Ишсизликни сылтауларын, аланы кетериуну жоллары да сюзгенди

КЪМР-ни Парламентини Социалны политика, урунуу эм саулук сакълуу комитетини кенгерилген жыйылыуунда республиканы инсанларын иш бла жалчытууну эм ишсизлеге социал болушукъ этну проблемалары сюзюлгенди.

Анга КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствоуну Парламентде эм суд органлада келечиси Мадина Дышкова, депутатла, иш бла жалчытуу службаланы жер-жерли белмонлери таматалары да къатышхандыла.

Жыйылыуну ача, Комитетни башчысы Хусейн Кажаров республиканы инсанларын иш бла жалчытуу биюлюкде баш жарысуладан бири болганын чертгенди: «Уруну жерле болмагандары бек улуу социал проблемаларны ишлеу. Ишсизлик адамланы къолайлыклары, аманлыклары кейбегенчери, миграция бла да байламды. Аны себепти адамларыбызга тийишли онгла къурау власть органланы баш бурчуну», - дегенди ол.

Власть органлау жаны бла къалай мадарла толтурулганын юсперинден докладдан уруну, иш бла жалчытуу эм социалны къоруулау министрни орунбасары

Ратмир Акчанов этгенди. Ол ачыкълаган шартлагга кере, биюлюкде иш бла жалчытуу службалада эсепте 7511 адам турдыла, ол а бытырыны бу кезиуну бла тенгештиргенде, 230 адамга азды. КЪМР-де ишсизликни саны экономикада урунган халкыны 1,7 процентни тегли бири. Предприятятала бла организациялада уа 4040 вакансия барды. Аланы асламы – 76 проценти – ишчи усталыкыладыла.

Жылыны аллындан бери 10,3 минг адамга possibilityа, стипендияла, къошакъ болушукка этилгенди. Докладчыны айтханына кере, бийик иш бла жалчытуу службада 4199 адамга болушхандыла, ол а бу органлагга келгенлени 30,6 проценти тегли бири. Аладан 563 адам иш къолюп болгандыла, къалганылары уа болжаллы уруну жерле бла жалчытылгандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПРАВИТЕЛЬСТВОДА

Инвестицияланы кёбейтиуге - баш магыана

РФ-ни Президентини май буйрукларын толтуруу жаны бла Къабарты-Малкъарда бийиклени тогуз айны ичинде не мадар этилгенни сюзер муратда республиканы Правительствоуну юйюнде кенгеш болганды. Аны КЪМР-ни къырал кенгешчиси Катинё Бозиев бардырганды, негине да толтурууну власть органланы, районланы эмда шахар округланы башчылары къатышхандыла. Сёз жыйылыуда «Узакъ болжаллы къырал политика» эмда «Къырал оноу этуу системаны игилендириуну юсюнден» буйрукланы толтуруу не халда болганыны юсюнден барганды, деп билдиргенди КЪМР-ни Экономиканы айнуу министрствосуну пресс-службасындан.

Натиб Бозиев кесини ал сёзюнде «Россей Федерацияны Президентини Владимир Путини бу буйрукларын толтуруу бизни республикада энчи кон-

трольдады», - деп чертгенди. Сатылгандан кезиуде иш не халда болганыны, не мадар этилгенни юсюнден а экономиканы айнуу министр Рахилланы Борис билдиргенди. Ол белгилегенде, тогуз айны ичинде талай керюмде ёсгенди. Сёз ючюн, республикада чыгарылган промышленность товарланы сатыуда, жер тюбюн-

де байлыклары хайырланууда, жарашыруучу производство, электрокочуну, суну эмда газны чыгарууда эм жибериуде 25,9 миллиарддан аслам сом багъасы сатыу-алуу эм башха жумушла тамам этилгенди. Аны бла мында промышленность производствуну индекси 101,4 процент болганды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Ишсизликни сылтауларын, аланы кетериую жолларын да сюзгенден

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

РФ-ни Президенти 2012 жылда 7 майда Крауыл көргөн Узакга тиешилликте урууну, иш бла жалчытуу эм социал кыоруулау министрство сыйберлерине юч жыл толгуну юйлериенде кыраган амаланы турлю-турлю усталыккалага койетиу иши толтурды. Битеу да бирге профессионал билим алурга 90 тишируу жиберилгенди, ол а план керюмдолои 90 процентте тегили бирди.

Башка регионлада ишге кириге сыйберлерине юсюнден жылы алтындан сентябрь айга дери кезиуде 68 адам билдиргенди, алада 40 инсанга аллай кырал болушук этилгенди. Ол санда 26-лан а кыралны башка субъектерине кенгенди.

Саулыклары осал болганыла эчи эс бурулду. Ратмир Акканову билдиргендери керу, кырал органла 1572 сакыат келгенди, ол санда 1345-лен иш излеп. Аладан 637-не ишсиз деген статус берилгенди. Жуулары органлаи себелликтери бла 388 адам иш кылууду

болгандыла, 654 сакыатха психология эм профориентация болушук этилгенди. Саулыклары осал болганыла иши жерге бла жалчытырга казы болган предпритияланы тизмелери бардыла, ала дайым да жангырылганлай турдыла. Январь-август айлада уа сакыатлагга жерлери болганылары юсюнден 403 предпритие билдиргенди: битеу да бирге 1817 квота. Алага ишге 1653 адам киргенди.

Ратмир Акканов инсанлаи бу кызуумуа эчи иши жерге кыралырга керекисини юсюнден да айтханды. Аланы саулыкларына керу, уруну коню узунлугу, ала толтурган жумушла да башка-башкадыла.

Иш бла жалчытууда чырмаулаи юслеринден айтханда уа, кадранды хазырлада кемчиликке болганылары, билим берген учуреденияла хазырлаган усталыкканы бла уруну рыноку болуму бирге келишимден, муниципал районаны экономикаларыны айнулары тенг болмаганыларын белгилегенди. Докладчы айтханыча, министрство «2018 жылда халкыны иш

бла жалчытууда кыошак мадарланы юслеринден» кырал программаны жарашдырырга муратлыды. Анга ахча Федерал эм республикала бюджетден бөлюнюрюкю.

Налчык шахарны Урунуу, иш бла жалчытуу эм социал кыоруулау арасыны башчысы Парламентти депутаты Татьяна Канунникова учуредение урунуу рынокда болуму тапандырыгу жаны бла кыраллай мадарла тамамлаганын билдиргенди. «Предпритияларында вакансияланы юслеринден шартла жыйышдырылып, эчи база кыралганды. Бу жумушла система халда бардырылдыла, предпритияла бла байламлыкла кенгертилгенлай турдыла, ол а эки жаньына да хайырлыды. Урунуу жерлени юслеринден шартла уа «Россеиде ишдеган порталда басмаланадыла, ала кон сайын жангыртыла», дегени Канунникова.

Араны кулукчылары, сакыатланы юйлерине барып, урунуу жаны бла законланы аныктадыла, аланы соруларына жууала бериле. Докладчы профориентацияга аспам эс бурулур-

га кереклисин да чертгенди. Ол а, урунуу рынокда изленген усталыкканы ачыктылап, жалны тапандырырга онг берлик эди.

Докладланы сюзө, депутатла адамланы кеслерини башларын кечиндириге юйретирге кереклисини, сакыатланы билимлерин есдюрюню, «Иш излегенде чырмаулагга тубеген инсанланы бир-бир кыуумларына урунуу жерге кыоталаны юслеринден» законга тюзөтиле кийируню юслеринден кеслерини оюмларын айтхандыла. Кенгешде этилген предложенияла эсге алынып, жууалы органлага тийиш эсгертиле кыбыл керюлгенди. Ол санда Урунуу, иш бла жалчытуу эм социал кыоруулау министрствога «КыМР-де халкыны иш бла жалчытуу кырал программала белгиленген мардаланы толтурурга, вакансияланы банктер терк-терк жангыртырга, РФ-ни башка регионларында ишлерге сыйлеген болушукту тирилтирге кереклиси белгиленгенди.

КыМР-ни Парламентти пресс-службасы.

Инвестицияланы кёбейтиуге - баш магыана

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Иелике болган эл мюлк предпритияла бла организацияла, эчи предпритияла элде элиле кеслери толгуз айны ичинде 30,5 миллиард сом багыасы продукция жарашдырландыла. Былтыры бу кезиуде бла тенгешдиргенде, есом 1,7 процент болганды. Эт, сют, жумурткала да асламырак алынгандыла. Аграрийле мирзеулюк билимине иги кесегин оруп бошагандыла, шендо уа чельнеу, картофну, тахта кетгелени элде нархуюну жыйыу барды.

Кызурулу бөлюмде казна торлонуу жокду дерчанды, алай дагында мында да 0,3 процентге есом эсленди. Бу сферада 6,6 миллиард сом багыасы иш этилгенди.

Розница сатыу-алуу а, 0,4 процентге кёбейип, 66,1 миллиард сомга жетгенди. Мында онкүрт процентни улуу элде орта предпритияла тутандыла, тердин бирин - мармаркала бла рынокла, алтышы процентни уа - гитче бизнес.

Откёт кезиде 45,3 миллиард сом багыасы аз-азык продукция (ол санда татлы суула элде тотюн) сатылганды. Аны бла мында есом 3,2 процент болганды. Жак тйленип этилген жумушланы элчеми 21,7 миллиард сомга жетгенди. Бу керюмдого да

2,2 процент кыошулганды. «Экономикалы айнытуу жаны бла тире атламали этип туруу, орталык айлык хакыны кёбейтир, иши жерлени асламырак этуу, инвестицияла кёбюрөк салынуу конюн, ишге киредирге кереклиси», - деп чертгенди Рахай ууу.

Президенти «Кырал оюу этиу системаны игилендируню юсюнден» буйругун толтуруу жаны бла республика

да тийишли мадар этилди. Биогонюкге битеу да онки МФЦ (кырал элде муниципал жумушланы тамамлау ара)ла ишлейди. Алада бир кезиуде 78 адамны жумушунга кыралалды. Учуредияны дагында жер-жерде энтта да 145 кечески кырамшады.

Сагынылган буйрукка айтгыла кычала, кырал элде муниципал жумушла кычалай тамамланганларына ыразы

болган адамланы саны эм азы бла 85 процент болурга керек эсе, республикада ол 100 процентге окуяна жетдирилгенди.

Саулай алып айтханда, МФЦ-лада битеу да 350 хактыла турлю-турлю жумушланы тамамлаула болушукду. Ол санда социал жалчытуу, эл мюлк, транспорт, саулык сакылау, сатыу-алуу, лицензияла беруу, культуура, жер эм ырыскы бла байламлы халла, архивле жаны бла да. Аланы оюу бла бийлик толгуз айны ичинде хайырлануучулага кёл кыламлай 450 минг жумуш этилгенди. Предпритияла уа «бир терезе»-амал бла - 2800.

Дагында бу буйрукну толтурууу чеклеринде, адамланы кырал кулукчыга алында да талай жангылыкка сингдирилди. Ала бары да бу иш ачыкты элде тюз халда бардырылып мурат бла этилди.

Кенгешини ахырында Натби Бозиев бийлик битеу белгиленген экономика керюмдолои кёбейтирге кереклисин чертгенди, районланы элде шакар окуулары администрацияларыны башчылары жангы иши жерлени кырауга, инвестицияланы келиулерине да дайым себеллик этип турурга чакырганды.

Басмагы УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Кенгеш

Мал ауруула жайылмазына дайым сак болуп турурга

КыМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары - эл мюлк министр Сергей Гаворов регионну тиресинде мал ауруулары жайылмаларына кырауу ишге кёз-кыулак болган республикалы комиссияны кенгешин болжалдан алга бардырланды. Ол Башкыртостан Республикада силегей ауруу ачыкылганына бла байламлыды. Жайылмада ол бери да жеткене мадар этерге кереклисин белгилегенди, шендою болуму да сюзгенди, деп билдиргенди. Эл мюлк министрстводан.

Кенгеше министрстволаны, ведомстволаны, Россельхознадзору, Роспотребнадзорау, МЧС-ни республикада бөлюмлерини, МБД-ны, районланы элде шакар округланы жер-жерли администрацияларыны келечилери кытышхандыла.

Саулай кыралда элде аны чеклерине жууук тирелде бу ауруу бла байламлы болуму юсюнден Россельхознадзору Кыбарты-Малкырада элде Шимал Осетия-Алания Республикада бөлюмюне кырал ветеринария надзорлук службасын таматасы Жаникаланы Суфиян билдиргенди. Ол айтханы керу, талай регионда болум осалды. Сёз конюн, арт беш жылы ичинде силегей Забайкалык элде

Краснодар крайлада, Амурск областда, Кырачай-Черкес Республикада, Кыбарты-Малкырада ачыкылганды. Россей Федерацияга жууука болган Кытайда, Кызахстанда элде Шимал Кореяда да барды ол. Бизни республика кыошуу регионла бла тире сатыу-алуу этип турганы себелли бу ауруу бери да жетерге болур деген кыоркуу бек уллуду.

Ауруу жайылмаза не мадар этерге элде уа ишге кимле кёз-кыулак болурга кереклисини юсюнден Кыбарты-Малкыарны Ветеринария медицина арасыны башчысы Эдуард Мешев айтханды. Ол белгилегенича, бек биринчиден, республикага келтирилген малланы тийишли ветеринария кыгаытлары болурга керекдиле. Силегейле жуугарга болушк жаньуларыны эркинликсы азы-бери ташууда да тыргга тийишлиди. Тышындан келген малга уа дарман салып, бир айны ичинде ташада тутуп, халперине кырал турурга керекди. Дагында Эдуард Мешев план бла вакцинация этиуге сансы кырамазгыча чакырганды.

«Аны бла элде аурууну кыурутхан башка мадарла бла бу кыоркуудан кыурутур амал болушукду», - деп чертгенди ол. МУРАТЛАНЫ У.

ИГИЛЕНДИРИУ

Студентлеге бла преподавательлеге - энчи карта

Кыбарты-Малкыарны кырал университети Сбербанкны республикада бөлюмю бла байламлык жюрюктөргө келишгенди. Тийишли документ бөлюмю таматасы Хамидбу Урусбиев бла вузу ректору Юрий Альтудов кыатышып кыабыл этилгенди.

Келишимни баш пунктундан бери «Кампусная карта» деген проектин жашауда бардыруу болганды. Ол университетти студенттерине, преподавательлерине бериллики. Аны юсюнде КыМКУУ-ну сураты болушукду. Карта

банк бла байламлы жумушланы тамамларга элде аны бла университетте, общежитияга кириге да жарарлыкды. Анга иш какь, студияда да ётюрюлюкюлөк. Ол себептен андан ахча тешерге, токкенден абериле алырга да жарарлыкды. Сбербанк жангы технологияланы айнтыр муратда «Кампусная карта»-проектин уулагула деп эчи кырауганды. - КыМКУу бла Сбербанк ортзден бери байламлык жюрюктөдиле. Вузу студентлери банкада практикаларын

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Кызурулуш

Жашуу журтланы санына танг кошулганды

Кыбарты-Малкыарда бийыл январь-сентябрь айыла кызурулуш организацияла жук миниге жууук квадрат метрни тутхан 1199 фатар ишленгенди. Ол былтыр бу замандан эсе 2,6 кирге кёйдю, деп билдиргенди КыМР-ни Кызурулуш, жашуу журтла-коммунал элде жол мюлк министрствосундан.

Саулай айтханда, бийыл озган толгуз айга 265,5 минг квдарт метр чаклы бирде 2516 фатар хайырлангырга берилгенди. Ол былтырдан эсе 1,7 процентге кёйдю.

«Жашарга жарамгаан, тозурагына юйледен кенюруну» эм КыМР-ни адамларын жашуу журт эм коммунал жумушла бла жалчытуу» деген кырал

этедиле, мында ишлегенити кёбюсю былтыр ишлеп башлангандыла. Фатарны кызурулуш организацияны кесинден учууураак алырга сыйгенини санына да кыошуу барды. Бийыл онки бийик юй битдирилгенди. Жылны ахырына 425 минг квадратны хазырларга мурат барды. Ол, 2016 жыл бла тенгешдиргенде, 103 процентге жетердики.

Былтыр Кыбарты-Малкыарда эчи мелиле суюген юйле 412,4 минг квадрат метрни тутандыла. Ол, 2015 жыл бла тенгешдиргенде, 110 процент болады. Кёл фатарлы юйледен а 148,3 минг квадрат метри ишленгенди.

Хабезде орамга Валерий Коковну аты аталыкды

Кырачай-Черкеси Хабез районуу администрация арасында орамдан бири Кыбарты-Малкыарны биринчи Президенти Валерий Коковну атын жюрюктюрдю. Аны юсюнден башламчылыкны Хабез элди адамлары кыбыл кенгенди, деп айтылды район администрацияны Instagramдагы бөлюмюнде.

Сюде таргытууу: ёз тилинде Шимал Осетияны Конституция судю республикада жашагына содге таргытууны ёз тилинде жазурга эркин болганыларн тохташдырганды. Аны юсюнден «Кавказ.Реалии» информтагентствого республикада Адамны эркинликтери жаны бла уполномоченныйни аппаратыны юристи Руслан Гацалов билдиргенди. «Конституция суд аллай оюнуу Россейни тарыхында биринчи кере чыгарды. Ол амал РФ-ни башка субъектеринде да хайырланымлыкны ышамана», дегени Гацалов.

Ач берю чапханды Малгобекде (Ингушетия) бир киши асачдан чыгып, ойнай турган сыйлеген чапан биринде ууга жорактоуу ушкундунан атып ёлторгенди, деп билдиргенди «Интерфакс-Юг» агентствого шахарны администрациясында. Бу хабарны юсюнден айтхан адам жыртыкч жаньуу бек арык, ашдан эле турганча кёрне адигенди. Агачдан олзашта, аш излей кыкыганды. Берюле Малгобекде терк-терк кёрюнде, кыойланы, эчкилени, бирде ийнеклени окуяна жыртадыла. Адамга уа биринчи кере чапхандыла.

Байрамны - кырал даражада Президент Владимир Путин 2022 жылда Шимал Осетия - Алания Республиканы крешениясыны 1100-жылгытын кырал даражада байрамлауу юсюнден указыга кыол салганды. Анда РФ-ни субъектлерины кырал органларына, жер-жерли самоуправление органларына кыуанчыла хазырланууга элде аланы бардырууга тири кытышырга кереклиси айтылды.

Чеченде ичиден ёлген жоккы Чечен Республикада аракыдан ёлген жоккы, деп билдирди РИА «Новости» Росстатны шартларына таянып. Аллай кёрюмдолое бла Астрахань, Ростов областла, Кызалуш Республика элде Узакь Востокну бир неча регионну да махтангырга болушукду.

Ичиден ёлгенле кёл болганыны тизмесинде уа Киров, Ярослав областла бла Марий Эл Республика бек башындадыла - алада 100 минг адамдан 16-сы жоолоды.

Саулай кыраланы алганды, ол сылтау бла кыраганланы саны бийыл азойгонды. Былтыр жокь минг адамдан 5,9-у ёлген эсе, бийыл ол кёрюмдого 4,7 болганды. Сириядан Грозныйге дагында бир неча адам келтирилгенди Сириядан Грозныйге кёл да бармай дагында 7 тишируу бла 14 сабийни келтирилди.

Ампаркылада уа Россейни хауа кочилерин аскер самолёттары Сирины уруш барган жерлеринден 15 россейлини, ол санда 11 сабийни чыгарыштылды. Байрык кон а Хмеймий россейли авиабазыга дагында юк тиширууу бла юк сабийни келтиргенди. Аланы Эфрин шахарда тапхандыла, деп жазганды Чечени башчысы Instagramда.

Сочице танышхандыла Шимал Осетиядан бир жаш Сочице Жаш тейюне бла студентлени битеудууны фестивалын кезиуюне, сахнаго чыгып, байрамны бардырлангандан микрофону тилеп, сыйген кызына жорегинде болган ниетин ачханды. Владиковказыны жаш кызы сахнага чакырып, анга жыр атаганды, андан сора мени юй бийчем бол деп тилегенди. Кызы угай дегенди.

Ираны ахчасына - жангы прешпритяне Ирандан инвесторла Дагыстанны Каспийск шахарында жангы фармацевт предпритие ишлерге мурат эткенди. Анга деп ала республикаго 15-16 миллион доллар чаклы бир жиберилгенди, деп билдиргенди ТАСС РФ-ни Иранда Сатыу-алуу предствительствосунда Дагыстанны келечиси Эмиш Алиеваны айтханы тамын.

«Аллай предпритие кыруу регионго угый, битеу кыралыла да бек мапаналды. Ол ишлене, - дегени ол, - илпорт дарманланы иги кесегин алышындырырга онг чыгарыкды.»

Биринчи канал - Доммайдя Биринчи каналны кыууу Кырачай-Черкеси туристле сыйген жерлеринде болуп, «Непутевые заметки» телепрограммасыны Дмитрий Крылов бардырган кезиуюле беруюне сымкалаа этгенди. Программаны директор Наталья Кузнецова айтханы керу, ала Тебердице табыятгына биосфера запоевниде, Архыз элде Доммайдя кыууртлада болгандыла, Бал чучурулары тогушуула табыятгына сейр этип кырагандыла.

«Бизни демелгили кыралыбызда биллай жаннет жер болганы кылай аломатды, анга дайым да кыайтыргынган организацияны кесинден учууураак алырга сыйгенини санына да кыошуу барды. Бийыл онки бийик юй битдирилгенди. Жылны ахырына 425 минг квадратны хазырларга мурат барды. Ол, 2016 жыл бла тенгешдиргенде, 103 процентге жетердики.»

Былтыр Кыбарты-Малкыарда эчи мелиле суюген юйле 412,4 минг квадрат метрни тутандыла. Ол, 2015 жыл бла тенгешдиргенде, 110 процент болады. Кёл фатарлы юйледен а 148,3 минг квадрат метри ишленгенди.

Информтагентстволаны билдирулерине керу ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Эски сурат

УРУНУУНУ АЛЧЫЛАРЫ

Көчгөнчөлүктү кезинде таулуу Казакстаны, Орта Азияны жерлерине тошкендире. Урунуу көп тюрлю бөлүмлеринде ишленгендире. Мамук, чогундор, будай ёдоргендиле, ийнек сауыгандыла, юй-журт кылагандыла.

Ары дери этмеген ишлеринде окуна уруна, ахшы кёрумдөлери бла атларын айтдыргандыла. Бу кызыла уа тютюн ёсдоргендиле. Аны чапыракларын жыйып, кыргызаксытандыла.

Сурат 1958 жылда Казакстанда Кзраккымыз деген жерде алынганды. Солдан оңига: Атабийланы Мариям, Батыналаны Фатимат, Батыналаны Рагитат, Дондуланы Фатимат, Акёболатаны Боближан. Суратына уа Эл-Тютю элден Сарбашланы Мадино келтиргенди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Жандауурлук

Сабийни ышарганына жетген не барды?

Көп функциялы арада сакыт сабийлеге эм байрам кыралган эди. Аны МФЦ эм Нальчик шахарны Халккыны иш бла жалчытуу эм социал кырууула арасы бирге кырагандыла. Араны ишчиси Амина Бадракова бу ишин мураты синдром Дауна аурууну юсюнден хапарны жамаутка жет-

дириуду, деп алай аныглатканды. «Битеу дунияда да алай саусуулагыла жылдан жылга аслам эс бурулады. Биз Нальчик шахарны 23-чо номерли школуну коррекция классына бла сабий садлагыла жюрюген балачыккыла чыгарма ишлеринден кермочно да ма аны ючюн кыраганыбыз», - дегенди.

Кыабыргылаада синдром Дауна бла тууган сабийчикле суратлаан келгенге кырай эдиле. Бири ышара, экинчиси кюле, ючюнчюсо - терен сагышыда, тёртюнчюсо жилий - алай барысына да беттери алай ариудула! МФЦ-ны башчысы Аслан Афанов: «Биз бу залда ишлерге бек сөзбиз, сабийлени суратларындан

келген нюр кюч-кыаруу береди», - дегенди. Социал араны башчысы Татьяна Канунникова уа ата-аналагы жорек ыразылгынын билдиргенди. Ала сабийлерине бакдырыр, аланы айнытыр ючюнд бир да болмаганыча уллу кыйын салдыла. Сөз ючюн, Жанишияланы Зули жашчыгы Залимни саулуккыла балачыккыла жюрюген кырал сакдикте элди. Андан сора да, «Насыллы сабий» деген энчи иели садда Монте-сорины системасы бла дерелге да жюрютеди. Кермоч а бек аламат эди! Пластилден этилген терек, инжиден сырлылган гөбөлек, тюрсюню кыагыталадан - гюл-

ле... «Бу сабийле чыгармачылык ишин бек суйгендерин кербиз», - дегенди Аслан Афанов. «Калибри» ариулук салону ишчилери Зарема Сагеева, Татьяна Машукова, Байчекулуны Аза сабийлени эм аланы аталарын хахсыз омакы этерге хазыр болганларын айткандыла. Сора акь кыагытанд кыар кырашдырып, битеу жыйылганла аны бир-бирлерине атып ойнагандыла. Байрамны ахырында хар сабийге саугы берилгенди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият. Суратланы ХОЛАЛАНЫ марзият алганды.

МЕДИЦИНА

Хатадан сакыланыр ючюн дарман салдырыгыыз

Кырккыуу полиомелит Россейге кыайтханды. Эм алгы аны хатакы гичелеге жетеди. Полиомелит, башха айтханда уа, сабий паралич вирусуну аурууду. Андан аспамысында кичиле кыйналганлыккыга, ол абаданлагы да журьады. Кеси да таматалада бютюн ауур окуяна етеди. Полиомелитни вирусун адамны харчына аууруу бла аш эритген системасына тошоди. Алай бла уа ол аркыа сюекни жилигине, башны мыйсына да жетеди.

Полиомелитни клиникасы: 1-2 юнюню ичинде адамны температуракы кётюрюлгенлей турды. Башы, кыарыны ауруп башлайдыла, кыусуп тебейди, тамагы кыйнады, ызы бла уа - паралич. Жоз болмудан биринде диагност полиомелитни ауур тюрлюсюн ачыккылайды: эм алгы сингирлеби бошайганды болуп, аяккылары, кыоллары тутмай башайдыла. Солуу алган араны паралич урады. Алай бла, жар-

кыруулар ючюн, белгиленгендикте, анга кыа-жуа дарманы этдирирге керекди. Биринчи эки прививка полиомелиттен аурумазча инактивированный вакцинала болуурга тийишдиле. Бирсилери уа - сау (живой) вакцинала. Бу прививкаланы этдирир ючюн, жашаганы жеригизге керек сабий полилиникагыга барыргы керекди. Кесиизин саулуккыларын сакылау дарманы салдырыгы унамай, сиз аланы полиомелитге иммунитетсиз кыюясыз. Алай эсе уа, ол ВАПП бла неда кийик (дикий) полиомелит бла ауруп кыалыргы кыоркуну чыгады.

Полиомелиттен прививкала бу заманда этилмейдиле: злокочестволуу кёбююери болса, иммунитетсизда (терапияны курсундан сора алты ай озгунучу прививкала этилмейдиле); кыыйын ётмеген ОРВИ-леден сора уа температура тап калгы келтирилгенден сора.

Роспотребнадзорну КМР-де управленийсы.

Ыйыккыны осал конлери (23-29 октябрь)

Октябрын ахыр конлериинде бир-бир ауруула кыоагыларга болуукчула. **24-27 октябрде** кеселе, грипп журьары кыоркуну уллуракды. Бойрекеге да сак болуурга тийишди. **Алгыш этерге ётдөрмөзге керешиги.**

26 октябрде ауур кётюрю, солгусуу ишлеп жюрюгизге кыл салмагыз. Дагыда аи орунду да артык ашап ауурландырыргы жороркы тюрлюнд.

27 октябрде бойрекерлеринде ташла кеслерин билдирге болуукчула. Кыуукчу ауруула да кыоагыларга кыоркуну барды. Бу айны ахырына дери ууакы этлагы жюрюгизини кыиномазгы, нерваларыгымыны сакыларгы керешиги.

Семинар

Революцияны юсюнден көп соруулагы жууапла излегендиле

Көп болмай Кыабыргы-Малкыар кырал унiversitetде Улуу Октябрь социалист революцияны 100-жыллыгына жоралап, «По тропама Клима» биригуу жыйылыуу бардырганды. Анга узуну тарых бөлүмчюно экинчи, тёртюнчю курсларын студенттери кыатышкандыла. Тобешууде сыйлы кыонакчаланы санында тарых, филология эм СММИ институту таматасы Муслим Тамазов, КМР-ни

политика илимуланы доктору Наталья Шешова эм биригууно башчысы, республиканы сыйлы илиму кыууукчуно профессор Пётр Кузьминов болгандыла. Кенешени ача, Пётр Кузьминов 1917 жылда революцияны кыаралгы, халкыла да уллу маанасы болганын юсюнден айтканды. Ызы бла Кюуукуланы Мадина, Элина Кулдагова, Кантеми Карданов эм Динара Алхасова докладла этген-

диле. Студентле теманы иги билгендерин, кеслерини кыз кыармларын да ачыккылагандыла.

Тобешууде Октябрь революция нек болду, анда Троцкийни маганысы, Ленин немиси шпионум болганды, Октябрь революция Россейни халккы андан сакылаган борчланы толтурганмыды, деген соруулагы жаш адамла жууапла табарга керешгендиле.

МАГОМЕТЛАНЫ С.

Пауэрлифтинг

Профессионаланы араларында биринчи эришиюнден - махтау бла

Нальчикде «Универсальный» спорткомплексде пауэрлифтингден Россейни чемпионаты бардырганды. Аны кюч многоборьядан «Витязь» деген ассоциация кыраганды. Элбрус райондан Курданланы Марат профессионал лигада эришиуге биринчи кыатышканды. Спортчула штанганы сюелип турганлай эм жатып кётюрюрге керек эдиле. Марат кесин абсолютный

ауруулук кыаумда сынаганды. Анда тюрлю-тюрлю ауруулуклары болган гёжөфле бир бирлери бла эришигенде, хорлаганы уа энчи коэффициент бла айыргандыла. Алай бла Марат штанганы биринчи кере кётюрюгенде 22 килограммны алганды, экинчи кере - 240, ахырында уа - 250. Бу кёрюмдө бла ол доммакк майдалны кытканды.

Кыатыш единоборствола

Даражалы турнирны призеру

Бакуда кыатыш единоборстволадан даражалы халккыла аралы турнир кыралганды. Анга тюрлю-тюрлю кыаралладан эм кючлю гёжөфле кыатышкандыла, аланы араларында тырныауучу Аппайланы

Азамат да болганды. Ол Россейни командасына санында 68 килограммга ага ауур атлетикадан тренер Геккиланы Таукан бла грек-рим тутушудан тренер Хапаланы Аслан болушкандыла.

Тюркден спортчуны кыатып, доммакк майдал алганды. Турнирге хазырлангы ага ауур атлетикадан тренер Геккиланы Таукан бла грек-рим тутушудан тренер Хапаланы Аслан болушкандыла.

КАРАТЕ

Майдалланы асламы - бизни спортчуларыбызда

Алгыраакылаада Тырныаузда В.А. Губанов атлы «Геолаг» спорт-саулуккы кючлеу комплекске каратеден эришиу бардырганды. Анга Шимал Кавказны бла Ставрополь крайны республикаларын-дан 220-дан аслам адам кыатышканды.

Элбрус районну олимпиада резервали сабий-жаш тёлю спорт школунда жа-

руу этген жашла бла кызыла анда аслам майдал кыатышкандыла. Алай бла биринчи жерге Тамерлан Мухин чыкканды. Дайана Жемухова, Хаджиланы Аиша, Ораккылы Алий, Геккиланы Кюуаны экинчиле болгандыла. Ахметланы Джемилла, Самира Жемухова, Жанна Жамова, Атымгызаланы Эльфия, Антонина Семёнова,

Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТДА: Элбрус райондан хорлаган каратечиле.

УЧРЕДИТЕЛДЫК: КЫАБАРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактору орунбасары ТЕКУЛАНЫ Хауа

РЕДАКЦИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Накабат (баш редактору орунбасары),
ТОКЫЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретары),
МОКЫЛАНЫ Зузура (бөлмөнү редактору),
ТНКАЛАНЫ Фатима (бөлмөнү редактору).

ТЕЛЕФОНДА:
Редактору аришмай: 42-63-01.
Баш редактору орунбасары - 42-38-21, 40-84-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62, Корреспонд - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишче - 42-75-82, 40-59-18.
Курортта, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окуучууна бла байланышкала жюрюктөгү эм жамалкы - 42-37-94.
Эччю корреспондент - 42-68-72, Тилмачида - 40-28-97.
Операторда - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кыагыт жюрюгөмөй. Кюч жамалгагыла рецензия этилмейди эм ала артка кыайтырмайдыла.

Газетде басылганын материалда айткандан оомола редакцияны оюмуу бла келтиришсе болуукчула. Алада айтканын хар зат ючюн.

Россей Федерацияны Басманы юсюнден законун тийишчиле материалды авторлары кесерди жууушкандыла.

Редакция авторлардан 400 гезит тизгенден (машина бла жазылган 5-6 бет) келино аймайды.

Газет Басманы эм асламы информацияны эркинликкерини корууула жаны бла Кыабыргы-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрыда регистрация этилгенди.

Регистрация номер - ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газети басмага «КМР-Меша» ТКУ-ну компьютер службагы хапар эттеди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басылганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекет, 33

Газетини ислерине тапкыруу ючюн КМР-ни почта сызыны федеральный Управлениккы жуушканды.

Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетини рошмагага салгы ючюн КМР-ни «Испечка» акционер обществосу жуушканды. Телефон: 42-49-34

Номерге графикаге кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИНА ЧЫГАРГАНДА:
Улбонаны Мурат - джурный редактор,
Кетерчианы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары,
Зезуланы Лида - (1, 2-чи бетле),
Текүүланы Хауа - (3,4-чи бетле) - корректорла.

Тиражи 2100 экз. Заказ № 1349
Багыса 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ НЕГАТЫЛЫН АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекет, 5

электрон почта: elbr_50@mail.ru